

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради
університету
«27» травня 2021 року,
протокол № 8.

Перша проректорка, голова
методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

«27» травня 2021 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 Туризм
галузі знань 24 Сфера обслуговування
за денною формою навчання

РОЗРОБНИК:

Завідувачка кафедри міжнародного та європейського права, кандидатка юридичних наук, доцентка
«20» травня 2021 року

_____ Олена ЧЕРНЯК

Асистентка кафедри міжнародного та європейського права
«20» травня 2021 року

_____ Алла КІРИК

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри міжнародного та європейського права
20 травня 2021 року, протокол № 11.

Завідувачка кафедри, міжнародного та європейського права, кандидат юридичних наук, доцентка
«20» травня 2021 року

_____ Олена ЧЕРНЯК

Деканеса факультету управління та економіки, кандидатка економічних наук, доцентка
«20» травня 2021 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	4
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	4
1.2.	Лекції	5
1.3.	Семінарські заняття	6
1.4.	Самостійна робота студентів	13
1.5.	Індивідуальні завдання	14
1.6.	Підсумковий контроль	16
2.	Схема нарахування балів	17
3.	Рекомендовані джерела	18
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	21

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
Тема 1. Основні етапи розвитку правового регулювання міжнародних туристичних відносин.	16	2	2	–	–	12
Тема 2. Система правового регулювання міжнародних туристичних відносин	22	4	6	–	–	12
Тема 3. Міжнародна співпраця в галузі туризму	20	4	4	–	–	12
Тема 4. Захист прав споживачів туристичних послуг	18	2	4	–	–	12
Тема 5. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.	22	4	6	–	–	12
Тема 6. Міжнародна співпраця України в сфері туризму.	22	2	4	–	–	16
Всього годин:	120	18	26	–	–	76

1.2 Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
		Денна форма
1.	Основні етапи розвитку правового регулювання міжнародних туристичних відносин.	2
1.1.	Історичні передумови міжнародно-правового регулювання туристичної діяльності.	
1.2.	Поняття та зміст міжнародних стандартів з туризму.	
1.3.	Розвиток міжнародного туристичного права.	
2.	Система правового регулювання міжнародних туристичних відносин	4
2.1.	Система національного правового регулювання туристичних відносин: Конституція України та Кодекси; Закони України; (підзаконні нормативні акти).	
2.2.	Система міжнародного регулювання: Двосторонні угоди, міжнародні конвенції та угоди; акти міжнародних організацій.	
3.	Міжнародна співпраця в галузі туризму	4
3.1.	Поняття та види міжнародної співпраці в галузі туризму.	
3.2.	Двостороння співпраця між країнами.	
3.3.	Міжнародна співпраця в межах організацій.	
4.	Захист прав споживачів туристичних послуг	2
4.1.	Споживач як учасник туристичних послуг. Права споживача туристичних послуг.	
4.2.	Відшкодування шкоди споживачу туристичних послуг і наслідки спричинення майнової шкоди та немайнової.	
4.3.	Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.	
4.4.	Норми про захист прав споживачів туристичних послуг в міжнародних конвенціях.	
4.5.	Захист прав споживачів туристичних послуг в ЄС.	
4.6.	Захист прав туристичних послуг за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.	
5.	Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі	4
5.1.	Політика ЄС у сфері туризму в системі спільних політик Європейського Союзу.	
5.2.	Особливості формування політики ЄС у сфері туризму: метод і принцип. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері туризму.	
5.3.	Членство України у Європейській туристичній комісії.	
5.4.	Основні напрями співпраці України з державами-членами ЄС у галузі туризму.	
5.5.	туризму.	
6.	Міжнародна співпраця України в сфері туризму	2
6.1.	Нормативно-правове регулювання міждержавного співробітництва України в галузі туризму.	
6.2.	Напрями залучення України до регіональних та міжнародних туристських організацій та асоціацій.	
6.3.	Гармонізація національного законодавства у сфері туризму з законодавством Європейського Союзу.	
6.4.	Основоположні міжнародні документи, що забезпечують нормативно-правові підстави розвитку туризму.	
	Усього	18

1.3 Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Теми 1 Основні етапи розвитку правового регулювання міжнародних туристичних відносин.

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1 Основні етапи розвитку та становлення міжнародного туризму.
- 1.2. Історичні передумови міжнародно-правового регулювання туристичної діяльності.
- 1.3. Поняття та зміст міжнародних стандартів з туризму.
- 1.4. Розвиток міжнародного туристичного права.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки:

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародний туризм, турист, туристична послуга, споживач, міжнародне приватне право, матеріально-правове регулювання, колізійна норма, уніфікація права, функції міжнародного туризму, види міжнародного туризму, етапи розвитку туризму, стандарти.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Потрібно звернути увагу на виникнення та етапи розвитку туристичної діяльності. Історично-правові місії, особливості та характеристика кожного з етапів розвитку туристичної діяльності. Чинники, які сприяли розвитку туризму.

Туризм зародився в давні часи. В історії його розвитку розрізняють чотири етапи: етапи розвитку міжнародного туризму – початковий етап (до 1841 р.), що пов'язаний з появою товарно-грошових відносин, поділом праці, розвитком торгівлі, мистецтв, релігій, спорту, шляхового будівництва і нових видів транспорту; етап становлення туризму як галузі (1841-1914 рр.), що характеризується видатними науковими відкриттями та впровадженням їх у практику, підвищенням продуктивності та інтенсивності праці, вивільненням робочих рук, початком розвитку сфери послуг; етап формування індустрії туризму (1918-1939 рр.), пов'язаний із комерційною спрямованістю діяльності туристичних фірм, появою можливостей для мандрівок у середнього класу; етап монополізації туристичної індустрії (від 1945 р. – до т.ч.), що пов'язаний із інтенсифікацією процесів науково-технічного, торгового, економічного та ін. співробітництва між країнами практично всіх континентів.

Семінарське заняття 2–4

Тема 2. Система правового регулювання міжнародних туристичних відносин

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Система національного правового регулювання туристичних відносин:
- 2.2. Конституція як джерело правового регулювання туристичної діяльності та Кодекси;
- 2.3. Закон України «Про туризм» як спеціальний нормативно-правовий акт: структура, сфера дії та завдання.
- 2.4. Підзаконний та регіональний рівні правового регулювання туристичної діяльності:
 - Постанови Кабінету Міністрів України у сфері правового регулювання туристичної діяльності в Україні;
 - Укази Президента України у сфері правового регулювання туристичної діяльності в Україні;
 - Правове регулювання туристичної діяльності на локальному (регіональному) рівні.
- 2.5. Система міжнародного регулювання.
- 2.6. Міжнародно-правові джерела правового регулювання туристичної діяльності.
- 2.7. Двосторонні та багатосторонні міжнародні угоди в галузі туризму.
- 2.8. Міжнародні конвенції в галузі туризму.
- 2.9. Акти міжнародних організацій в галузі туризму.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: нормативно-правове регулювання та забезпечення, міжнародні туристичні зв'язки, нормативна база, стандарти туристичної галузі України, Указ Президента, Постанова Кабінету Міністрів, Підзаконний нормативно-правовий акт, Локальний нормативно-правовий акт.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Основні підходи до визначення джерел права. Види джерел права. Правовий звичай, правовий прецедент, нормативно-правовий договір. Нормативно-правові акти. Структура законодавства у сфері правового регулювання туристичної діяльності. Галузеве законодавство та його роль в регулюванні туристичної діяльності. Функції правового регулювання туристичної діяльності.

Конституційні засади правового регулювання туристичної діяльності. Роль цивільного, господарського, екологічного, земельного, податкового, трудового, адміністративного та кримінального законодавства в регулюванні туристичної діяльності. Закон України «Про туризм» як спеціальний нормативно-правовий акт. Еволюція правового регулювання туристичної діяльності в Україні. Структура та сфера дії Закону України «Про туризм».

Значення підзаконних нормативно-правових актів у сфері правового регулювання туристичної діяльності в Україні. Нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги при здійсненні туристичної діяльності спеціальними господарюючими суб'єктами у туристичній сфері. Нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги щодо організації туристичних подорожей дітей та молоді. Нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги у готельній сфері. Нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги та гарантії безпеки при здійсненні туристичної діяльності. Нормативно-правові акти, що визначають правові засади державної підтримки туристичної сфери та спортивної інфраструктури.

Поняття та ознаки міжнародно-правових актів. Види міжнародно-правових актів. Основні міжнародно-правові джерела правового регулювання туристичної діяльності. Манільська декларація зі світового туризму. Хартія туризму. Кодекс туриста. Гаазька декларація з туризму. Світовий досвід законодавчого забезпечення туристичної діяльності. Міжнародно-правові стандарти здійснення туристичної діяльності. Шенгенські угоди.

Семінарське заняття 5–6

Тема 3. Міжнародна співпраця в галузі туризму

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Особливості міжнародної співпраці в галузі туризму.
- 5.2. Поняття та види міжнародної співпраці в галузі туризму.
- 5.3. Двостороння співпраця між країнами.
- 5.4. Міжнародна співпраця в межах організацій.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародна співпраця, двосторонні договори, багатосторонні договори, міжнародні організації.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Міжнародна співпраця в сфері туризму розвивається в двох формах:

- 1) співпраця на двосторонній основі;
- 2) співпраця на багатосторонній основі.

Двостороння співпраця в галузі туризму. Багатостороння співпраця. Основні міжнародні туристичні організації. Найважливіші етапи діяльності ООН в організації туристичного

співробітництва. Спеціалізовані установи ООН, що займаються питаннями міжнародного туризму. Всесвітня туристична організація: структурна організація, основні напрямки діяльності. Класифікація міжнародних туристичних організацій, їх типи і види, характеристика діяльності.

Нормативно-правові засади розвитку міжнародного туризму. Всесвітня федерація асоціацій туристичних агентств, Міжнародна федерація туроператорів, Всесвітня асоціація туристичних агентств, Міжнародна готельна асоціація Міжнародна асоціація повітряного транспорту, Міжнародна асоціація з екскурсійного обслуговування й турів (ІСТА), Міжнародний туристичний альянс (АІТ).

Практикою масового міжнародного туризму вироблені та широко застосовуються різноманітні й досить ефективні форми співпраці, основними завданнями якої є:

— використання туристичних зв'язків для зміцнення взаєморозуміння і довіри між країнами;

— використання туризму для розвитку взаємовигідних економічних, торговельних відносин;

— створення на взаємній основі як найсприятливіших умов для туристичного обміну, організація технічної співпраці шляхом обміну туристичною інформацією, запровадження загальних стандартів і технологій обслуговування туристів, спрощення туристичних формальностей та ін.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) як головні світові туристичні організації загального характеру. Правовий статус Всесвітньої ради з подорожей та туризму (World Travel & Tourism Council - WTTC), Міжнародного туристичного альянсу (International Touring Alliance - АІТ), Міжнародної асоціації наукових експертів з туризму (International Association of Scientific Experts in Tourism - АІЕСТ). Світові туристичні організації галузевого характеру. Регіональні туристичні організації загального та галузевого характеру. Спеціалізовані та особливі міжнародні туристичні організації.

Правовий статус та види міжнародних організацій в галузі туризму. Класифікація всесвітньої та регіональних міжнародних організацій (Організація Об'єднаних Націй, Економічна і Соціальна Рада ООН, Європейська економічна комісія, Економічна комісія для Латинської Америки й Карибського району, Економічна комісія для Африки, Міжнародна асоціація повітряного транспорту, Міжнародна організація цивільної авіації; Асоціація з туризму країн – членів АСЕАН й Туристичну асоціацію країн Азії й Тихого океану (Азіатсько-тихоокеанський регіон), Європейська мережа подорожей – всесвітній 4 консорціум 250 незалежних туристичних агентств, інші). Всесвітня туристична організація: порядок утворення, правовий статус, напрямки діяльності. Недержавні спеціалізовані міжнародні організації.

Семінарське заняття 7

Тема 4. Захист прав споживачів туристичних послуг

Питання для усного опитування та дискусії

7.1. Споживач як учасник туристичних послуг.

7.2. Права споживача туристичних послуг.

7.3. Відшкодування шкоди споживачу туристичних послуг і наслідки спричинення майнової шкоди та немайнової.

7.4. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента.

7.5. Страхування у сфері туристичної діяльності.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: споживчі правовідносини, туристична послуга, права споживача у сфері туризму, відповідальність за порушення прав споживачів, механізм захисту прав споживачів, судовий захист, франшиза, страхування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Туристичне споживання має комплексний характер і є специфічною формою споживання туристом продукції індустрії туризму. Воно складається з комплексу різних товарів та послуг, матеріальних і нематеріальних туристичних благ, що задовольняють мотиваційні потреби туриста, а також потреби, пов'язані з забезпеченням життєдіяльності під час подорожування. Результатом цього виду споживання є для споживача також комплексне враження від відпочинку, оздоровлення та отримане задоволення, а для виробника турпродукту – прибуток.

Учасниками правовідносин, які виникають при наданні туристичних послуг, є: виробники туристичних послуг; постачальники туристичних послуг; споживачі туристичних послуг. Сучасне законодавство України регламентує такі основні сфери туристичної діяльності: функціонування об'єктів туристичної індустрії (насамперед засобів розміщення); професійну діяльність у туризмі, умови, за яких стає можливим професійне заняття туристичною діяльністю; права та обов'язки учасників туристичної діяльності, заходи щодо захисту прав споживачів туристичних продуктів; допомогу туристичній сфері з боку державних установ. Споживач у сфері надання туристичних послуг має ті ж права, що і споживач в інших сферах діяльності. Основою законодавства України із захисту прав споживачів у сфері надання туристичних послуг є Закони України «Про туризм», «Про захист прав споживачів», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», ГК України, ЦК України та інші нормативно-правові акти.

При вивченні теми потрібно врахувати, що захист споживачів туристичних послуг на державному рівні здійснюється: для фізичних осіб у межах Закону України "Про захист прав споживача", а також в судовому порядку, а для юридичних осіб - в судовому порядку через арбітражний суд.

При вивченні теми потрібно врахувати, що з 1994 року з метою захисту інтересів споживачів туристичних послуг і створення рівних можливостей для суб'єктів підприємництва на туристичному ринку України введено ліцензування окремих видів туристичної діяльності.

Позови та скарги із захисту порушених прав у сфері туризму можна класифікувати наступним чином: 1) невиконання або неналежне виконання послуг, обіцяних турфірмою; 2) несвоєчасне інформування туриста про зміни в програмі туру, надання недостовірної або неточної інформації про турі; 3) обмеження власної відповідальності турфірми через зміну умов туру; 4) додаткові грошові збори; 5) низький рівень сервісу; 6) порушення права споживача на безпеку послуги.

Семінарське заняття 8

Тема 4. Захист прав споживачів туристичних послуг

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Норми про захист прав споживачів туристичних послуг в міжнародних конвенціях.
- 8.2. Захист прав споживачів туристичних послуг в ЄС.
- 8.3. Захист прав туристичних послуг за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: споживчі правовідносини, туристична послуга, права споживача у сфері туризму, відповідальність за порушення прав споживачів, механізм захисту прав споживачів, судовий захист.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Звернути увагу на наступні конвенції. Міжнародні конвенції, що регулюють переміщення туристів і перетинання ними митних кордонів. Рекомендації Римської конвенції ООН з туризму і міжнародних подорожей (1963 р.). Міжнародні конвенції з туризму, що

регулюють питання готельного сервісу, перевезення пасажирів повітряним, автомобільним і морським видами транспорту.

У Європейському Союзі існують загальноєвропейські закони (Директиви) та національні закони країн членів. Директиви визначають загальні вимоги, які повинні виконувати окремі країни, а не те, яким чином повинні бути організовані національні закони. Через це досі існують значні відмінності у структурі споживчого законодавства та інститутів, які забезпечують його виконання.

Ознайомитись із Директивою № 90/314/ЄЕС про продаж турів із заздалегідь запланованим маршрутом та комплексом послуг, а пізніше – із Директивою № 93/13/ЄЕС про несумлінні умови в договорах зі споживачами. З цього моменту, власне, і почався процес гармонізації законодавств держав-членів ЄС в туристичній галузі в рамках захисту прав туристів, як споживачів. Створення спеціального туристичного законодавства відбувалося шляхом встановлення «мінімального стандарту» для суб'єктів туристичного бізнесу, при порушенні яких для захисту туристів застосовувались норми права про захист їх прав як споживачів.

Семінарське заняття 9

Тема 5. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.

Питання для усного опитування та дискусії

- 9.1. Правові засади Шенгенської зони в ЄС.
- 9.2. Шенгенська угода та її вплив на розвиток індустрії туризму.
- 9.3. Організаційна система контролю за туристичною діяльністю в ЄС.
- 9.4. Основні напрямки розвитку туризму в ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Шенгенська зона, туристична діяльність, контроль.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Політика ЄС має на меті підтримувати позицію Європи як провідного напрямку, максимізуючи внесок галузі у зростання та зайнятість та сприяючи співробітництву між країнами ЄС, зокрема шляхом обміну передовим досвідом. До компетенції ЄС у сфері туризму належить підтримка та координація для доповнення дій країн-членів.

Шенгенська зона є європейським простором вільного пересування осіб. Головними елементами цього простору є: а) скасування контролю на внутрішніх кордонах країн-учасниць; б) гармонізація умов перетину зовнішніх кордонів країн-учасниць, а також принципів візової політики; в) створення спільної Шенгенської інформаційної системи (SIS та SIS-II), що дозволяє країнам-учасницям обмінюватися даними про осіб, які перетнули зовнішні кордони простору.

Найважливіше положення Шенгенської Угоди міститься в ст. 2, що передбачає вільне переміщення через внутрішні кордони в будь-якому місці без прикордонного огляду. Звільнення від прикордонного контролю не означає права вільного в'їзду в Шенгенській зоні. За загальним правилом громадяни з третіх країн при в'їзді у Шенгенську зону повинні мати візу.

Семінарське заняття 10–11

Тема 5. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1. Правове регулювання туристичної діяльності в Європейському Союзі.
- 10.2. Перспективи туристичної політики ЄС.
- 10.3. Туристична стратегія ЄС.
- 10.4. Політика стимулювання туризму в ЄС.
- 10.5. Удосконалення національного законодавства в контексті євроінтеграції.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: туристична політика, стратегія, євроінтеграція.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Дослідити значення та важливості туризму для поточного та потенційного розвитку ЄС. Оцінити розвиток туризму в ЄС.

Політика ЄС у сфері туризму покликана сприяти зайнятості та забезпечувати конкурентоспроможність європейського туристичного ринку. Сфера туризму, спираючись на малі та середні підприємства, найбільше придатні для адаптації та перекваліфікації в умовах ринкової економіки, створює велику кількість робочих місць.

Стратегія розвитку туристичної індустрії ЄС спрямована на отримання не лише економічних, але й соціальних результатів: підвищення рівня та якості життя населення, захист природного середовища, зменшення негативного впливу на нього, попередження його погіршення і деградації, збереження культурно-історичної спадщини – тобто на те, що входить до поняття стійкого туризму.

Гармонізація національного законодавства у сфері туризму із законодавством Європейського Союзу реалізується шляхом приведення законів України та інших нормативно-правових актів у сфері туризму у відповідність з *acquis communautaire*, що є пріоритетним складником процесу інтеграції України до ЄС та важливим напрямом української зовнішньої політики.

Acquis communautaire (*acquis*) – правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського Співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ. Джерелами *acquis communautaire* є первинне законодавство та офіційні видання ЄС.

Главою 16 «Туризм» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію, яка була ратифікована Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII, визначено мету, принципи та напрями співробітництва в туристичній сфері, які сприятимуть поступовій інтеграції та адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС. Планом заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (План заходів з імплементації угоди), було окреслено основні строки виконання домовленостей, відповідальних виконавців з української сторони (Державне агентство України з туризму та курортів, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) та партнерів із боку ЄС (Генеральний директорат Європейської Комісії «Регіональна політика та урбанізація», Генеральні директорати Європейської Комісії «Підприємництво і промисловість» і «Освіта та культура»).

Семінарське заняття 12–13

Тема 6. Міжнародна співпраця України в сфері туризму.

Питання для усного опитування та дискусії

12.1. Нормативно-правове регулювання міждержавного співробітництва України в галузі туризму.

12.2. Напрями залучення України до регіональних та міжнародних туристських організацій та асоціацій.

12.3. Гармонізація національного законодавства у сфері туризму з законодавством Європейського Союзу.

12.4. Угода про асоціацію. Основні напрями співпраці України з державами членами ЄС у галузі туризму.

12.5. Основоположні міжнародні документи, що забезпечують нормативно-правові підстави розвитку туризму.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародне співробітництво, державне регулювання, сфера туризму, туристичний потенціал, туристичні послуги, гармонізація, ЄС, директива ЄС, міжнародний договір, угода, Всесвітня туристична організація, міжнародні стандарти, інститути громадянського суспільства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Правову основу міжнародного співробітництва в галузі туризму становлять міжнародні договори України, укладені відповідно до Закону України "Про міжнародні договори України".

Держава сприяє розширенню та зміцненню міжнародного співробітництва в галузі туризму на принципах і нормах, розроблених Всесвітньою туристською організацією (ВТО).

Органом державної влади, що забезпечує представництво і реалізацію інтересів України в галузі туризму у відносинах з іншими країнами та з міжнародними туристичними організаціями, є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, який у встановленому порядку бере участь в укладенні міжнародних договорів з питань туризму.

Україна бере участь у діяльності міжнародних туристичних організацій відповідно до міжнародно-правових зобов'язань України та статутних документів таких організацій.

Варто звернути увагу на систему законодавства України про туризм. Закон України «Про туризм» – основний законодавчий акт у сфері правового регулювання туристичної діяльності в Україні. Класифікація нормативно-правових актів щодо здійснення туристичної діяльності за юридичною силою, за масштабом діяльності, за колом осіб та іншими ознаками. Види туризму відповідно до чинного законодавства України. Учасники відносин, які виникають при здійсненні туристичної діяльності. Державне регулювання туристичної діяльності в Україні. Види правового регулювання туристичної діяльності: державно-правове (органи державної влади) та інституційно-правове (Туристична палата України, асоціація ділового туризму України, інші). Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування в галузі туризму. Державне агентство України з туризму та курортів – центральний орган виконавчої влади у сфері туризму. Контроль та нагляд за туристичною діяльністю в Україні. Функції державних органів щодо регулювання туристичної діяльності. Види нагляду за учасниками ринку туристичних послуг. Програми розвитку туристичної діяльності в Україні.

1.4. Самостійна робота студентів

Специфікою здійснення самостійної роботи при вивченні зазначеного курсу виступає, насамперед, комплексне та ґрунтовне використання літературних (наукових і нормативних) й інших інформаційних джерел. Основні форми самостійної роботи студентів, які пропонуються: формулювання відповідей на теоретичні запитання; складення тематичних схем; проведення порівняльного аналізу правових явищ тощо.

Підсумкове завдання за результатами полягає у напрацюванні здобувачем вищої освіти змін в національне законодавство. Проєкт має містити не менше трьох пропозицій норм. Приклади оформлення пропозицій запропоновано розглядати на сайті Верховної Ради України: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67777. Завдання повинно містити текст проєкту, порівняльну таблицю, а також обґрунтування.

До кожної теми пропонуються завдання для самостійної роботи і самоконтролю студентів, підготовка відповідей на які є обов'язковою. Здобувачу вищої освіти за участь у конференції за тематикою, пов'язаною з навчальною дисципліною зараховується 10 балів за самостійну роботу.

Тема 1. Основні етапи розвитку правового регулювання міжнародних туристичних відносин.

Завдання 1. Опишіть фактори, що вплинули на становлення та розвиток міжнародного туризму.

Питання для самоконтролю

1. Етапи розвитку міжнародного туризму.
2. Історичні передумови правового регулювання туристичної діяльності.

Тема 2. Система правового регулювання міжнародних туристичних відносин

Завдання 1. Розписати нормативно-правову базу туристичної діяльності в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Закон України «Про туризм» як спеціальний нормативно-правовий акт.
2. Підзаконний та регіональний рівні правового регулювання туристичної діяльності.

Тема 3. Міжнародна співпраця в галузі туризму

Завдання 1. Підготуйте класифікацію міжнародних туристичних організацій.

Завдання 2. Членство України в міжнародних організаціях у сфері туризму.

Питання для самоконтролю

1. Особливості міжнародної співпраці в галузі туризму.
2. Види міжнародної співпраці в галузі туризму.
3. Міжнародна співпраця України в галузі туризму в межах організацій.

Тема 4. Захист прав споживачів туристичних послуг

Завдання 1. Дослідити державний контроль суб'єктів туристичної діяльності у сфері захисту прав споживачів.

Питання для самоконтролю

1. Права споживачів туристичних послуг.
2. Відшкодування шкоди споживачу туристичних послуг.

Тема 5. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.

Завдання 1. Розкрити питання співпраці Європейського Союзу з Всесвітньою туристичною організацією (ЮНВТО).

Питання для самоконтролю

1. Структура та функції Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО).
2. Основні напрямки розвитку туризму в ЄС.

Тема 6. Міжнародна співпраця України в сфері туризму

Завдання 1. Підготувати таблицю договорів України з іншими країнами про співробітництво у галузі туризму.

Питання для самоконтролю

1. Нормативно-правове регулювання міждержавного співробітництва України в галузі туризму.
2. Гармонізація національного законодавства у сфері туризму з законодавством Європейського Союзу.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі написання есе та складання розгорнутої таблиці. Написання есе є обов'язковим, завдання обираються студентом на початку семестру і виконуються за ustalеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання есе

Написання есе (твір-роздум) за вказаною тематикою виконується з метою демонстрації студентом інтелектуальних можливостей і сформованих навичок висловлювати у письмовій формі думки, що базуються на використанні отриманих теоретичних знань. Есе – це авторський огляд проблеми з використанням літературних джерел. Формулюється і розглядається проблема, наводяться аргументи з посиланням на конкретні приклади та з обов'язковим використанням першоджерел.

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що есе – це (фр. *essai* – «спроба», «начерк») – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження автора з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми. З іншого боку, есе створюється на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Безпосередньому написанню роботи передують тривале вибіркове і критичне читання. Під останнім мається на увазі оцінка, сумнів і розуміння прочитаного матеріалу. Посиленню висунутих студентом аргументів сприяють наукові посилання на праці інших авторів. Зібрані в процесі опрацювання матеріалу цитати, інформація та дані стають значними тільки в тому випадку, коли вони послідовно і логічно інтегровані в аргумент.

Формальними вимогами, що складають структуру есе є його поділ на 4 частини: вступ (де сформульовано проблему /завдання, основні питання даної роботи, методи їхнього теоретичного розгляду, теоретичні підстави (роботи, теоретики, напрямки); основна частина з викладом заявленої проблематики (структурується на розсуд автора); висновок (містить основні підсумки, висновки виконаної праці), список літератури, складений відповідно до вимог бібліографічного опису й відповідає посиланням у тексті есе не менше 5-ти джерел).

- змістовними вимогами: логіка й адекватність викладу даній проблемі, відповідний підбір літератури, відсутність плагіату, науковий стиль.

Тема есе може бути як обраною із запропонованого списку тем, так і сформульована самим автором відповідно до проблематики курсу й власних наукових інтересів. У такому випадку тема повинна бути узгоджена з викладачем.

- у змісті есе обов'язково потрібне посилання на класиків філософської думки або відомих філософів сучасності, які розробляли проблему, що обрана для опису в есе.

Обсяг есе до – 0,15 д.а., тобто 6 тис. знаків із пробілами, з висотою кегля 14, через один інтервал. До об'єму есе не зараховуються титульна сторінка і сторінка зі списком літератури. Шрифт: Times New Roman.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні есе. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата), наприклад [3, с. 8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг есе – до 5 сторінок формату А4.

1.5.2. Теми есе

1. Кроки до залучення іноземних туристів в Україну.
2. Державна туристична політика Франції (чи іншої країни за вибором).
3. Становлення туристичного законодавства в європейських країнах.
4. Гармонізація національного законодавства у сфері туризму із законодавством Європейського Союзу.
5. Стандартизація в туризмі.

1.5.3. Основні вимоги до складання схеми.

Метою виконання таблиці «Міжнародно-правові стандарти здійснення туристичної діяльності» є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

У тексті таблиці потрібно коротко охарактеризувати ключові міжнародні стандарти туристичної діяльності.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента.

Робота починається з титульного аркуша. Титульний аркуш науково-дослідної роботи у вигляді схеми оформлюється за зразком 1.

Зразок 1

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра міжнародного та європейського права**

**Навчальна дисципліна:
Міжнародно-правове регулювання туристичної
діяльності**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА
на тему:
«Міжнародно-правові стандарти здійснення туристичної
діяльності»**

Виконала:
ШБ,

студент (ка) 3 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
ШБ,

кандидат юридичних наук,
доцент

**Хмельницький
2021**

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Історичні передумови міжнародно-правового регулювання туристичної діяльності.
2. Поняття та зміст міжнародних стандартів з туризму. Розвиток міжнародного туристичного права.
3. Система національного правового регулювання туристичних відносин: Конституція України та Кодекси; Закони України; підзаконні нормативні акти.

4. Система міжнародного регулювання: Двосторонні угоди, міжнародні конвенції та угоди; акти міжнародних організацій.
5. Поняття та види міжнародної співпраці в галузі туризму.
6. Двостороння співпраця між країнами.
7. Міжнародна співпраця в межах організацій.
8. Споживач як учасник туристичних послуг. Права споживача туристичних послуг.
9. Відшкодування шкоди споживачу туристичних послуг і наслідки спричинення майнової шкоди та немайнової.
10. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.
11. Норми про захист прав споживачів туристичних послуг в міжнародних конвенціях.
12. Захист прав споживачів туристичних послуг в ЄС.
13. Захист прав туристичних послуг за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.
14. Політика ЄС у сфері туризму в системі спільних політик Європейського Союзу.
15. Особливості формування політики ЄС у сфері туризму: метод і принцип.
16. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері туризму.
17. Членство України у Європейській туристичній комісії.
18. Основні напрями співпраці України з державами-членами ЄС у галузі туризму.
19. Нормативно-правове регулювання міждержавного співробітництва України в галузі туризму.
20. Напрями залучення України до регіональних та міжнародних туристських організацій та асоціацій.
21. Гармонізація національного законодавства у сфері туризму з законодавством Європейського Союзу.
22. Основоположні міжнародні документи, що забезпечують нормативно-правові підстави розвитку туризму.
23. Міжнародний туризм його роль у сучасному міждержавному співробітництві.
24. Роль Всесвітньої туристської організації у розробці нових принципів регулювання міжнародного туризму.
25. Основні положення Манільської декларації зі світового туризму 1980 р. та Гаазької декларації з туризму 1989 р.
26. Хартія туризму та Кодекс туриста 1985 р.
27. Шенгенські угоди.
28. Міжнародні конвенції та правила в галузі туризму.
29. Міжнародні договори України в галузі туризму.
30. Стандарти в галузі туризму.

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Історичні передумови міжнародно-правового регулювання туристичної діяльності.
2. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.
3. Стандарти в галузі туризму.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарухування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом									
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Денна	9	1	1	1	1	1	1	1	1	2

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 13 семінарських занять за денною формою навчання. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	б тем	Номер теми						Усього балів
		1	2	3	4	5	6	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	12						12
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8						8
	Усього балів							20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Основні етапи розвитку правового регулювання міжнародних туристичних відносин.

1. Брусільцева Г.М., Зима О.Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.
2. Ващишин М. Правове регулювання туристичної діяльності: навч.-метод. посібник. Львів: ПП Сорока Т.Б., 2014. 168 с.
3. Галасюк С.С. Стандартизація, сертифікація туристичних послуг та ліцензування туристичної діяльності: навчальний посібник. Одеса, 2011. 234 с.
4. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції / За заг. ред. В.Г. Герасименко, О.Л.Михайлюк. Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 332 с.
5. Ковалевська І.М., Тарасова В.В. Нормативно-правові документи і стандарти з туризму: збірник. Житомир, ЖНАЕУ, 2017. 150 с.
6. Кубах А.І., Коляда Т.А., Харитонов О.В. Правове регулювання туристської діяльності: навчальний посібник. Харків ХНАМГ, 2010. 282 с.
7. Мілінчук О.В., Кириєнко Ю.О. Стандартизація вітчизняних туристичних послуг в контексті європейської інтеграції. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 2. С. 169–174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2015_2_26.
8. Про туризм: Закон України від 15.09.95 № 324/95-ВР / Верховна Рада України. Київ, 2014. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>.
9. Стандартизація, сертифікація та ліцензування в туристичній діяльності: підручник / В.В. Тарасова, І.К. Нестерчук, І.М. Ковалевська, І.В. Мартинчук. Житомир: ЖНАЕУ, 2018. 372 с.
10. Щепанський Е.В. Теоретичні аспекти державного регулювання розвитку туризму. *East Journal of Security Studies*. Vol. 1. 2017. URL: <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/EastJournalOfSecurityStudies/14.pdf>.
11. Яворський Р.І. Генеза правового регулювання туристичних відносин. *Університетські наукові записки*. 2012. № 4. С. 214–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_4_32.

Тема 2. Система правового регулювання міжнародних туристичних відносин

1. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
2. Козловський Є.В., Булгакова Н.В. Законодавче забезпечення туристичної діяльності в іноземних державах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2017_4_9.

3. Леоненко Н.А. Правовий механізм державного регулювання туристичної сфери України. *Публічне управління та митне адміністрування*. Дніпро: Ун-т митної справи та фінансів, 2019. № 1 (20). С. 69–75.

4. Правове регулювання сфери захисту прав споживачів у Європейському Союзі та в Україні (комплексне порівняльно-правове дослідження) / Кол. авт.: Ісічко А., Мінін. О. та ін.; За заг. ред. І.А. Грицяка. Київ: ТОВ “АТІКА-Н”, 2005. 656 с.

5. Савченко В.А. Дослідження генези міжнародно-правового регулювання туристичних послуг. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 102–105.

6. Соловійов Д.І. Нормативно-правове та методичне забезпечення державного регулювання туристичної сфери. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 3. С. 48–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2013_3_9.

Тема 3. Міжнародна співпраця в галузі туризму

1. Брусільцева Г.М., Зима О.Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

2. Ващишин М. Правове регулювання туристичної діяльності: навч.-метод. посібник. Львів: ПП Сорока Т.Б., 2014. 168 с.

3. Божидарнік Т.В. Міжнародний туризм: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 312 с.

4. Ковтуник І.І. Міжнародна діяльність та співпраця в галузі туризму. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=970>.

5. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. Київ: Знання, 2008. 661 с.

6. Міщенко А.Г. Міжнародне співробітництво в сфері туризму. *Науковий вісник Київського гуманітарного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2008. № 1. С. 18–24. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/mishchenko.htm.

Тема 4. Захист прав споживачів туристичних послуг

1. Білоусов Ю.В., Черняк О.Ю. Цивільно-правовий статус споживача: у контексті адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу: монографія. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2010. С. 264–287.

2. Брусільцева Г.М., Зима О.Г. Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.

3. Ващишин М. Правове регулювання туристичної діяльності: навч.-метод. посібник. Львів: ПП Сорока Т.Б., 2014. 168 с.

4. Димінська О.Ю. Особливості захисту прав споживачів туристичних послуг за законодавством України та ЄС. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 5. С. 48–52.

5. Микієвич М.М., Яворська І.М. Правові форми та механізми захисту прав споживачів в рамках європейського союзу. *ScienceRise. Juridical Science*. 2017. № 1. С. 42–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srjusc_2017_1_8.

6. Про захист прав споживачів: Закон України від 1 грудня 2005 р. *ВВР України*. 2006. № 7. Ст. 379.

7. Станкова І.М. Захист прав споживачів у сфері надання туристичних послуг. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 23. С. 53–57.

Тема 5. Загальні засади туристичної діяльності в Європейському Союзі.

1. Алексеева Т.І. Міжнародний туризм як чинник європейської інтеграції України: сьогодення та майбутнє. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2020. Вип. 29. С. 7–12.

2. Антонюк Н., Краєвська О. Перспективи розвитку європейського туризму на 2014-2020 роки. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2014. Вип. 34. С. 133–141.
3. Гальцова О.Л., Юрченко Н.І. Основні аспекти туристичної галузі України в період євроінтеграції. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 4 (15). С. 310–313.
4. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції: Пер. з англ. Київ: К.І.С., 2006. 696 с.
5. Європейський Союз: політика, економіка, право: навчальний посібник / За ред. Н.В. Антонюк, М.М. Микієвича. Львів, 2005. 532 с.
6. Європейський Союз: структура, функції, механізми / За ред. Н.В. Антонюк. Львів, 2002. 176 с.
7. Копійка В.В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна. Київ: Юрид. думка, 2005. 448 с.
8. Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу: Теорія і практика інтеграційного процесу. Київ: ВПЦ „Київський університет”, 2002. 253 с.
9. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 448 с.
10. Король М.М. Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_2_2016ua/9.pdf.
11. Краєвська О. Механізми взаємодії політики у сфері туризму з іншими соціально-економічними політиками ЄС. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2005. Вип. 15. С. 159–163.
12. Краєвська О. Політика Європейського Союзу у сфері туризму. Європейський Союз: політика, економіка, право: навчальний посібник / За ред. Н.В. Антонюк, М.М. Микієвича. Львів, 2005. С. 292–300.
13. Краєвська О. Політика Європейського Союзу у сфері туризму: концептуальні засади та інституційні механізми: монографія / О.А. Краєвська. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 276 с.
14. Краєвська О., Присяжнюк Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної політики ЄС. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2012. Вип. 29. Ч. 1. С. 170–178.
15. Краєвська О. Теоретичні аспекти державної політики у сфері туризму. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: збірник наукових статей*. Чернівці: Рута, 2006. Т. 12–13. С. 198–201.
16. Краєвська О., Присяжнюк Ю. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері туризму: політико-правовий аспект. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2008. Вип. 24. С. 269–279.
17. Кубів О., Трохимчук С. Європейський Союз як феномен міждержавної економічної і політичної інтеграції. Львів, 2000.
18. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. Київ: Знання, 2008. 661 с.
19. Складенко Я.П. Інституціональна структура регулювання сфери міжнародного туризму в Європейському Союзі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2018. Вип. 7. 2018. С. 142–149.
20. Хмелевський О.В., Кошівська М.В. Розвиток туризму в контексті євроінтеграції України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 2 (07). С. 15–21.
21. Юхновська Ю.О. Вплив глобалізації та євроінтеграції на туристичну галузь України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. Вип. 23 (2). С. 147–152.
22. Яровий В.Ф. Євроінтеграція та вітчизняний туризм: основні аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 17 (4). С. 21–23. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(4\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(4)_6).

Тема 6. Міжнародна співпраця України в сфері туризму.

1. Алешугіна Н. Проблеми формування туристичного іміджу України. *Альянс наук: вчений – вченому*: матеріали науково-практичної конференції. 2009. Т. 3. С. 3–6.
2. Артеменко В., Списак В. Оцінка можливостей участі України у міжнародному туризмі. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економіка»*. 2007. Вип. 26. С. 8–13.
3. Гонжаревська Л. Ринок туристичних послуг в Україні. Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. 180 с.
4. Горбаль Н.І. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток туристичного ринку в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. Вип. 819. С. 120–128.
5. Жаліло Я.А., Ковалівська С.В., Филипенко А.О., Химинець В.В., Головка А.А. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків: Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. Київ, 2019. 29 с.
6. Зікеєва С. Туристична галузь України в період євроінтеграції: соціально-економічний аспект. *Економіка і менеджмент культури*. 2013. № 1. С. 74–82.
7. Краєвська О. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері туризму: політико-правовий аспект. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2008. Вип. 24. С. 269–278.
8. Муковський І. Міжнародний туризм як форма інтеграційних процесі України. *Науковий вісник гуманітарного інституту. Серія: «Економічні науки»*. 2008. № 1. С. 14–17.
9. Світлична В.Ю. Туристична сфера: пошук шляхів подолання кризи в умовах глобальних карантинних обмежень. *Комунальне господарство міст*. 2020. Т. 5, вип. 158. С. 24–31.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті.

1. <http://www.world-tourism.org> – інформаційний розділ Всесвітньої Туристичної Організації, який також містить інформацію національних туристичних адміністрацій країн, що входять до ЮНВТО, статистичні дані.
2. <http://www.world-v-tourist.com> – віртуальний турист. Можна знайти туристичні довідники практично всіх країн світу, що містять карти, відомості з історії, культури країни, її природних умов, слайди із зображенням основних пам'яток, аудіо файли.
3. <http://www.travel.net> – розділ авіакомпаній на сервері travel.net, що містить інформацію про більш як двадцять п'ять авіакомпаній – розклади авіарейсів, типи літаків, карти напрямків, описи аеропортів, системи пільг тощо.
4. <http://www.hotels.net> – розділ містить інформацію про готелі та готельні мережі, пропонуються відомості про умови проживання, послуги, резервування, додаються слайди готелів. Розділ має систему пошуку за назвою або адресою готелю.
5. <http://www.leisureplan.com> – система прийняття рішень для турагентств та їх клієнтів, містить інформацію по 4 розділах: готелі, тури, визначні пам'ятки, прокат автомобілів.
6. <http://www.travel.com.ua> – Всеукраїнський Союз асоціацій, підприємств та організацій туристичної сфери «УкрСоюзТур».
7. <http://www.greentour.com.ua> – спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму.
8. <http://www.utis.com.ua> – українська інформаційна система.
9. <http://www.tour-spravka.kiev.ua> – довідка по туризму.
10. <http://www.visas.com.ua> – новини зі світу туризму.